

Анотація**Басса О.М. Камерно-вокальное творчество Я. Ярославенка и В. Безкорвайного в украинской музыкальной культуре**

Анализируется камерно-вокальное наследие Я. Ярославенко и В. Безкорвайного в контексте новейших тенденций, которые происходили в западноевропейской и украинской музыкальной культуре в первой пол. XX века.

Ключевые слова: камерно-вокальное творчество, камерно-вокальный жанр, романс, бидермаер.

Надійшла до редакції 1.12.2014 р.

УДК 78.07(477)«1920/1939»

О.Г. Легкун

**ДІЯЛЬНІСТЬ АМАТОРСЬКИХ КОЛЕКТИВІВ КРЕМЕНЕЧЧИНИ
У 20-30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ**

Визнання оригінальності національної культури України європейськими народами й світовою громадськістю створює передумови поглибленого дослідження історії розвитку музичної культури, того глибинного коріння, на якому формується національно-духовне обличчя українця. Вивчення культурно-мистецьких процесів України неможливе без ґрунтовного опрацювання регіонального розвитку, який сприяє осмисленню загальноукраїнської культури.

Кременеччина – історичний край, розташований у південно-західній частині Волині, надзвичайно багатий історичними та культурними традиціями. У 20-30-ті роки ХХ століття мистецтво регіону набуло особливого розвитку: розширилася сфера музичної діяльності культурно-просвітницьких товариств, збагатився спектр функціонування різних форм гастрольно-концертного життя, зазнала реформування музична освіта в навчальних закладах та були закладені основи професійного музичного виконавства.

На сьогодні завершено ряд дисертаційних досліджень (Н. Оболончик, О. Панфілова, С. Коляденко, В. Омельчук), у яких автори побіжно торкаються питань діяльності аматорських колективів Кременеччини у міжвоєнний період. Г. Чернихівський та І. Скакальська, вивчаючи діяльність Кременецької «Просвіти», опираються на численні документи Державного архіву Тернопільської області, які окреслюють культурно-просвітницьку роботу товариства. Проте, ґрунтовне опрацювання даної теми залишилося поза увагою дослідників.

Тому *метою статті є* вивчення на основі архівних матеріалів діяльності аматорських колективів Кременеччини та відтворення їхньої концертної діяльності у 20-30-х роках ХХ століття.

У 20-30-ті роки ХХ століття територія Волині (в т.ч. Кременеччина) входила до складу Другої Речі Посполитої. Кременець був одним із головних центрів освіти й культури: тут вирувало активне театральне життя, проходили гастролі відомих польських музикантів, організовувалися постійні художні виставки, відбувалися конкурси просвітянських хорів.

Вагому роль у процесі піднесення національної культури відіграла діяльність товариства «Просвіта». На культурно-просвітницькій ниві аматорська творчість завжди мала важливу суспільну роль та знаходила своє вираження у створенні театральних, хорових та хореографічних аматорських гуртків.

Значною популярністю серед жителів Кременця користувався театральний гурток «Просвіти» під керівництвом колишнього артиста Київського українського театру М. Садовського Григорія Березовського, який впродовж 20 листопада – 20 грудня 1927 року провів у Кременці театральні курси підготовки режисерів, на яких прочитав 30 лекцій з теорії драматичного мистецтва [4; арк. 183], видав кілька книг з теорії драматичного мистецтва, які були розіслані у філії товариства.

Упродовж 1928-1937 рр. аматорський гурток поставив твори: «Назар Стодоля» Т. Шевченка, «Лісова пісня» Лесі Українки, «Ой не ходи, Грицю» М. Старицького [11; 112]. Велику популярність здобула його постановка «Запорожця за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського, «Наталки Полтавки» І. Котляревського, в яких головні ролі виконували Г. Оборевич й О. Пацюркевич [12; 128]. Активними учасниками театального гуртка були Г. Панкевич, У. Злочевська, К. Венедиктова, О. Чернова, В. Денисевич, О. Ковалевська, Н. Сагайдачний, А. Животко [6; арк. 26].

Театральні традиції примножували жителі Почаєва, де довгий час працював артист Київського українського театру Садовського Лопух. Завдяки архівним документам довідуємося, що 12 серпня 1923 р. у Почаєві відбулася прем'єра вистав «Ведмідь» А. Чехова (1 дія) у перекладі почаєнина Н. Кибалюка та «На сіножаті» Л. Яновської (1 дія) [5; арк. 72].

Із 1931 року колектив, склад якого нараховував понад 50 осіб, працював під керівництвом Олекси Волошина. Загалом за роки існування (з 1922 по 1939 роки) аматори поставили понад 40 п'єс. Найбільшою популярністю користувалися «За двома зайцями» М. Старицького, «Шельменко-денщик» Г. Квітки-Основ'яненка, «Суєта» І. Карпенка-Карого, «Мотря» Б. Лепкого [9; 24-25].

В основний склад театральної трупи Почаєва склали Л. Крутяк, М. Свідерська, І. Барчишин, Є. Трофимлюк, І. Романюк, Ф. Колесник, Р. Станкевич, Т. Трофимлюк. Як керівник, О. Волошин намагався залучати для участі у масових сценах, танцювальних номерах якомога більше молоді. Великою прогалиною у роботі він вважав відсутність хороших вокалістів, що перешкоджало працювати над музичними п'єсами.

Постановки Почаївського театального колективу мали змогу побачити не тільки жителі рідного міста: у Вишневці відбулися вистави п'єси «Воскресіння» Чубатого та «Клуб суфражисток», у Бережцях – «Старі гріхородники».

Плідно працювали аматорські театральні гуртки в селах Якимівці [1; арк. 19], Бережці [6; арк. 178], Шпиколоси та ін.

Із 1922 до 1924 року у Кременці функціонувала школа українських національних танців балетмейстера В. Авраменка, яка зробила значний внесок у розвиток українського хореографічного мистецтва. З метою популяризації власної школи Авраменко дав кілька сольних концертів, на яких виконав танці «Гопак», «Чумак», «Гонта». Виступи хореографа вразили і захопили громадян міста. Учніми школи стала у переважній більшості молодь Кременецьких навчальних закладів.

Досліджуючи свідоцтво про закінчення школи В. Курасової (1923 р.), було проаналізовано навчальну програму школи національних танців балетмейстера В. Авраменка. Вона включала теорію танцювального мистецтва, танцювальні рухи, постанови, танцювальну пластику й гімнастику та практичне виконання танців: «Катерина», «Козачок», «Веснянки», «Коломийки», «Журавель», «Аркан» і сольні номери «Гопак», «Чумак», «Гонта». Снігур і Гусак (імена, на жаль, не відомі) досягли найкращих результатів у виконанні сольних номерів [8; 2].

Неодноразово танцюристи виступали з концертами перед жителями Кременця, Почаєва, сусідніх сіл. У фондах Тернопільського архіву зберігається документ про виступи школи національних танців у Почаєві (11 листопада 1923 р.) та с. Бережці (10 листопада 1923 р.). Глядачі з захопленням сприйняли виконання танців «Козачок», «Катерина», «Коломийки», «Журавель», «Гонта», «Чумак», «Великодній хоровод», «Гречаники» та уривок з балету «За Україну» [5; арк. 92].

Такий широкий спектр українських танців переконує, що їхнє виконання водночас сприяло пропаганді національної музики серед глядачів, залученню музикантів до участі в акомпануючих ансамблях тощо.

За період існування школи 31 учасник отримав свідоцтво про закінчення українських національних танців балетмейстера В. Авраменка. Просвітянські товариства отримали чимало хореографів, зокрема В. Савчук з Дерманя, О. Волошин з Почаєва, У. Самчук.

Про популярність випускників В. Авраменка довідуємося з архівних матеріалів. Приміром, члени «Просвіти» містечка Вишгородок звернулися до голови ради товариства з проханням направити О. Волошина для організації танцювального колективу. Оскільки О. Волошин уже керував гуртком у м. Почаїв, керівництво «Просвіти» мало підібрати іншу кандидатуру [3; арк. 23].

Одним із головних напрямків просвітянських осередків стає хорове мистецтво. Аматорські колективи, що працювали майже у всіх філіях, створювалися на базі місцевих церковних хорів або виступали спільно з драматичними гуртками при постановці вистав. Поповнивши свій репертуар українськими народними піснями, творами М. Леонтовича, К. Стеценка, М. Лисенка, вони стають активними учасниками літературно-музичних вечорів, концертів, присвячених різним пам'ятним датам та ювілеям.

Наприклад, зі спогадів нашого земляка, відомого хорового диригента А. Кушніренка довідуємося про діяльність хорового колективу у с. Великі Загайці Кременецького повіту, який у своєму репертуарі мав твори релігійного й світського характеру. Хор супроводжував церковні служби, давав прилюдні концерти, а на огляді аматорських хорів у Варшаві зайняв перше місце серед українських хорових колективів.

Щороку «Просвіта» широко відзначала дні народження та смерті Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, Ю. Словацького, незмінними учасниками яких були драматичні та хорові колективи. Взаємопроникнення музичного й драматичного мистецтва, мистецтва художнього слова проявлялося у відзначенні цих дат. Величаво відзначалися на початку березня Шевченківські свята, які ставали яскравим свідченням великої любові до Кобзаря, відданості національній ідеї.

Архівні документи дають можливість ознайомитися з програмою Шевченківського вечора у Почаєві (1932 р.). Реферат про Тараса Шевченка, його життя і творчість виголосив активний член Почаївського товариства «Просвіта» О. Волошин. У виконанні хорového колективу (кер. С. Жук) прозвучали «Учітеся, брати мої», «Ой діброво, темний гаю», «Світе тихий», «Сонце заходить», «Заквітчали дівчатонька», «Заповіт». Театральний колектив виступив із постановкою п'єси «Батраки» [2; арк. 31].

Велику популярність на Кременеччині мав вчительський хор м. Кременець під керівництвом І. Гіпського, у якому, крім педагогів, брали участь студенти і урядовці, інженери та правознавці. Цей колектив неодноразово виступав із концертами перед місцевими жителями, а також у сусідніх Шумську, Почаєві, Вишгородку, Вишнівці, Смізі. Постійним концертмейстером працювала вчителька фортепіано Кременецького ліцею М. Левицька. У 1937 році хорový колектив відзначив п'ятиріччя своєї діяльності. У концертній програмі прозвучали різнохарактерні твори як українських, так і зарубіжних композиторів: С. Монюшка «Голубонька», «Сільська серенада», Л. Бетховена «Гімн ночі», Ф. Шуберта «Липа», М. Лисенка «Василечку», С. Танєєва «Схід сонця», Машинського «Мазур», Віковича «Мручкові байки», а також твір для мішаного хору та соліста «Сивий коню» І. Гіпського на слова А. Асника [13; 190].

Неодноразово виступали перед жителями Кременця хор повітового Союзу кооперативів (кер. А. Герасименко) та хор Союзу кооперативів (кер. І. Капітонь). Їхній репертуар складався із українських народних пісень, творів М. Лисенка, К. Стеценка, О. Кошиця, М. Леонтовича.

Творчою активністю вирізнявся аматорський хорový колектив с. Дермань (кер. І. Аркадієв). Учасники хору брали активну участь у громадському та культурному житті села, супроводжували церковні відправи. Репертуар хорového колективу поєднував церковну музику, українські та польські пісні, обробки українських композиторів М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка. Під керівництвом І. Аркадієва учасники дерманського хору у 1929 році поставили оперу С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм». І. Аркадієв, володіючи прекрасним баритоном, виконував роль Івана Карася, жіночі партії репрезентували Тетяна та Галина Демидюки та Ю. Максимович. За активну концертну діяльність колектив був нагороджений у 1930 році поїздкою до м. Познань на Всепольський огляд сільських хорів [10; 28].

З метою популяризації хорového мистецтва у 1930 році кураторія Волинського шкільного округу видала наказ про організацію народних хорів, які б у своїй діяльності забезпечували артистично-культурне виховання громадськості шляхом розвитку народного мистецтва, передусім пісні. Як зазначав керівник Кременецького шкільного інспекторату Б. Робак, у 1934 році у Кременецькому повіті працювало 12 хорів Кола сільської молоді, 4 стрілецькі та 7 учительських хорів, 23 хори колишніх вихованців. Тобто, хорове мистецтво стає пріоритетним [14; 93].

Кращій роботі аматорських хорových колективів допомагали регулярні практичні конференції. Приміром, у листопаді 1932 року в Кременці відбулася конференція керівників хорів Кола сільської молоді, на яку були запрошені 64 слухачі з Ланівців, Почаєва, Шумська, Вишнівця та багатьох сіл Кременецького повіту.

Щорічні повітові конкурси, які перетворювалися на велелюдні концерти хорového мистецтва, сприяли популяризації кращих зразків української та польської музики, залученню волинян до хоровой музичної культури. Помітною подією у мистецькому житті Волині став Кременецький конкурс хорів Кола сільської молоді (1938 р.). Своє мистецтво показали колективи з Дунаєва (кер. І. Бичковський), Матвіївців (кер. І. Лачук), Великого Кунинця, Кушлина, Кімнатки (кер. В. Гаськевич), Старого Почаєва, Жолобів (кер. А. Голубовський). Слід зазначити, що усі названі керівники хорів закінчили диригентські курси Музичного канікулярного осередку Кременецького ліцею. У склад журі входили місцеві хорові диригенти: М. Осько, Ф. Кульчинський, В. Серафимович та Л. Березовський. За традицією конкурс розпочався виступом зведеного хору усіх учасників (кер. І. Гіпський), який виконав «Де згода в сімействі». На конкурсі у виконанні колективів прозвучали обов'язкові твори С. Монюшка «Кум і кума» та М. Леонтовича «Зелена та й ліщинька».

Кременецький конкурс хорів зібрав велику кількість слухачів, як з міста, так і віддалених сіл. Подібні заходи сприяли розвитку та пропаганді хорového виконавства, підвищенню професійного рівня колективів, пошкваленню концертного життя на Волині.

Жителі Кременеччини велику увагу надавали розвитку інструментальної музики. Виникають аматорські струнні оркестри, інструментальний склад яких включав переважно скрипки та народні інструменти (мандоліни, балалайки, домри). Такі оркестри працювали в с. Мізюринці Крем'янецького повіту та в м. Радивиліві. Мізюринський колектив (кер. Д. Лавренюк) мав у своєму

репертуарі попури з українських народних пісень [7; арк. 16]. Радивилівський колектив, судячи з програми виступів, був більш професійним. Популярністю користувалися «Весільні звуки» Й. Штрауса, «Шампанські хвилі» Ботарі, «Віденський вальс» Григор'єва, уривки з оперети Фельдмана «Цариця квітів» [7; арк. 18].

Окрім струнних функціонували духові оркестри, учасниками яких були сільські музиканти-аматори. Приміром, у с. Шпиколоси Кременецького повіту такий колектив супроводжував музичне оформлення постановок театральних п'єс, грав на вечорах відпочинку й інших концертних виступах.

Великою популярністю користувався Волинський симфонічний оркестр, який був створений з ініціативи викладача Кременецького ліцею Є. Гашеу 1930 р. Учасниками колективу, який нараховував 40 осіб, були члени військового оркестру 12 полку уланів з Білокриниці, що поблизу Кременця, учні ліцею, місцеві музиканти [15; 9]. Завдяки таланту керівника колектив невдовзі вже виступав у концертах, які регулярно проходили у місті за участю видатних польських солістів. Так, на вечорі, присвяченому творчості В. Моцарта та Ф. Шопена, який відбувся 30 листопада 1930 року, у виконанні оркестру прозвучала увертюра до опери В. Моцарта «Весілля Фігаро», а також фортепіанний концерт d-moll (соліст Б. Кон – учасник Міжнародного конкурсу ім. Шопена та Міжнародного конкурсу у Відні) [15; 9].

Репертуар оркестру складали твори класичної, романтичної й сучасної музики, зокрема увертюра Л. Бетховена «Егмонт», симфонічний триптих Є. Гаше «Епітафія», «Могила» й «Героїка», а також концерти для скрипки з оркестром Л. Бетховена D-dur (соліст М. Бауер), Г. Венявського d-moll (соліст В. Коханський).

Таким чином, упродовж 20-30-х років ХХ століття на Кременеччині працювала значна кількість театральних, хореографічних, хорових та інструментальних аматорських колективів. Проведені святкові заходи та концерти свідчать про те, що жителі краю підтримували й виявляли пошану до визначних діячів, поетів і композиторів, пропагували українську музичну культуру серед населення.

Театральні та музичні колективи сприяли збереженню української культури, підносили національну свідомість, розвивали художньо-естетичні вподобання населення, що сприяло розвитку музичної культури мешканців Південно-Західної Волині.

Список використаної літератури

1. *Державний архів Тернопільської області* (далі – Держархів Тернопільської обл.), ф. 348, оп. 1, спр. 68, 34 арк.
2. *Держархів Тернопільської обл.*, ф. 348, оп. 1, спр. 101, 31 арк.
3. *Держархів Тернопільської обл.*, ф. 348, оп. 1, спр. 111, 67 арк.
4. *Держархів Тернопільської обл.*, ф. 348, оп. 1, спр. 134, 183 арк.
5. *Держархів Тернопільської обл.*, ф. 348, оп. 1, спр. 457, 119 арк.
6. *Держархів Тернопільської обл.*, ф. 348, оп. 1, спр. 458, 194 арк.
7. *Держархів Тернопільської обл.*, ф. 348, оп. 1, спр. 460, 48 арк.
8. *Вітенко О.* Спогади / О. Вітенко // Особистий архів Г. Чернихівського. – Папка «Вітенко О. Л.» – 42 с.
9. *Волошин О.* Спогади / О. Волошин // Особистий архів Г. Чернихівського. – Папка «Волошин О. В.» – Зошит III. – 36 с.
10. *Єфімчук Ф.* Нариси історії Дерманських шкіл / Ф. Єфімчук. – Дермань : [б. в.], 2002. – 112 с.
11. *Медведик П.* Березовський Григорій / П. Медведик // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Т. : ВАТ ТВПК «Збруч», 2004. – Т. 1. А–Й. – 696 с.
12. *Чернихівський Г.* Кременеччина від давнини до сучасності / Г. Чернихівський. – Кременець, 1999. – 320 с.
13. *Gipsk J.* Koncert chóru nauczycielskiego / J. Gipski // *Życie Krzemienieckie*. – 1937. – № 9. – S. 189–190.
14. *Robak B.* ...Lećpieśniwdal – o leć! jakgrzmot!.. / B. Robak // *Życie Krzemienieckie*. – 1934. – № 3. – S. 92–94.
15. *Sh. S.* KoncertyorkiestryWołyńskiej / S. Sh. // *Życie Liceum Krzemienieckiego*. – 1931. – № 2. – S. 9–10.

Резюме

Розглядається мало висвітлена сторінка діяльності аматорських колективів Кременеччини 20-30-х років ХХ ст. Досліджується робота театральних, хорових й інструментальних колективів, аналізується концертна діяльність та її вплив на розвиток музичної культури Волині.

Ключові слова: аматорські колективи, струнні оркестри, хорові й театральні колективи, репертуар, концерти.

Summary

Legkun O. Amateur groups activities of Kremenechchyna in 20-30 years of the 20th century

We consider small illuminated page of amateur groups Kremenechchyny 20-30 years of the twentieth century. We study the work of theater, choral and instrumental ensembles, concerts and analyzed its impact on the development of musical culture Volyn.

The importance of regional cultural research practice in today's conditions, displayed the most successful examples of this.

Attention is focused on the specific features of the region, which in the aforementioned period was part of another state is not a socialist direction and built their original cultural and artistic life. It is noted that while Kremenets was one of the main centers of education and culture, has always been an active theatrical life, were touring famous Polish musicians organized regular art exhibitions, competitions were held with the educational choirs. In the cultural and educational field amateur creativity has always had an important social role and found expression in the creation of theater, choral and choreographic amateur groups.

We consider the artistic achievements of amateur theater given period; series work most notable amateur groups and performers. All these achievements are analyzed in modern regional measurements revealed that the creative achievements of small groups of amateur artists of the time bases, particularly such as Pochaiv. Attention is paid to the previous experience of the artistic directors of theatrical performances, their level of special education. In this regard revealed specific organization of art education in the province, linking it to the development of the then pressing problems of the region.

Discovered and state organizations choreographic amateur creativity; highlights the most notable achievements in this area, repertory programs of some of them, specific interpretation Ukrainian repertoire, attention is focused on tours of art groups and the public reaction to their public appearances.

In the article the system of organization and training of local art educational institutions that have tradition, established back in the eighteenth century.

Cited the popularity of graduates coryphaeus Ukrainian Vasyl Avramenko dance in choreographic culture of artists region.

Among other areas of artistic practice Kremenechchyny discussed in the article mentioned most typical Ukrainian genre, which is the choral art. Amateur teams, working in almost all branches, established on the basis of local church choirs or played together with drama when setting performances. Replenished his repertoire Ukrainian folk songs, works of M. Leontovich, Stetsenko, M. Lysenko, they become active participants in the literary and musical evenings, concerts on various memorable dates and anniversaries.

The article also detailed creative achievements (artistic director and their teams) and in this kind of art. The detailed description of concerts dedicated to the anniversaries of prominent Ukrainian culture. Emphasized that almost all the art groups to its performances practiced hearing some comment about the work of a composer, author of the literary text and thus expanded the educational aspect of their performances.

The paper emphasized the role of the use of Western classical music that has shaped the local musicians artistic taste, perception instilled major-minor system.

The attention and practice of church choirs that in Western Ukraine played an important role in the spiritual culture; disclosed specifics of their repertoire, touring; The use of modern leaders and contemporary repertoire that shaped their members to accept new music trends.

Emphasized the practical measures necessary organizational structures (Kuratoriya Volyn school districts) for the organization of people's choirs in the region, which would provide in its activity dramatically and cultural education of the public through the development of folk art, especially songs.

The best works of amateur choirs helped regular conferences and annual county competitions that turned into crowded concerts of choral art, helped popularize the best examples of Ukrainian and Polish music, choral involvement volynyan to music.

In concert life greatly influenced the establishment and the Volyn Symphony Orchestra Kremenets Lyceum (1930), who testified to the great professionalism of amateur art movement.

Work features extensive use of archival material that makes more convincing the argument of the author.

Key words: amateur groups, string orchestras, choral and theater groups, repertoire, concerts, conferences, church choirs repertoire, tours, organizational and methodological measures, the public, leading figures of Ukrainian culture.

Анотація

Легkun O.G. Деятельность любительских коллективов Кременеччины в 20-30-х годах XX века

Рассматривается мало освещенная страница деятельности любительских коллективов Кременеччины 20-30-х годов XX века. Исследуется работа театральных, хоровых и инструментальных коллективов, анализируется концертная деятельность и её влияние на развитие музыкальной культуры Волыни.

Ключевые слова: любительские коллективы, струнные оркестры, хоровые и театральные коллективы, репертуар, концерты.

Надійшла до редакції 11.11.2014 р.

УДК 94:78.087(477)

Т.І. Росул

МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО «БОЯН» В УЖГОРОДІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТОГОЧАСНОЇ ПЕРІОДИКИ)

Культурно-історичні процеси в Закарпатті міжвоєнного періоду, їх складність та неоднозначність, неймовірна інтенсивність розгортання обговорюються практично з кінця 20-х рр. XX ст., коли нові явища в житті суспільства ставали помітними. Масштабність культурних процесів і явищ, а також динаміка розвитку соціальних трансформацій в міжвоєнний період викликають стійкий інтерес до нього дослідників. Незважаючи на достатню кількість наукових розвідок, до повноти картини у висвітленні специфіки культури Підкарпатської Русі поки що далеко. Зокрема, якщо особливості розвитку літератури, театру значною мірою висвітлені, особливу увагу приділено діяльності товариств «Просвіта» і «Общества им. А. Духновича», то щодо музичного мистецтва і його окремих аспектів, багато питань залишаються відкритими.

Метою даної статті є аналіз діяльності музично-драматичного товариства «Боян» в Ужгороді протягом 1920-1938 років.

Розуміння духовного й суспільно-політичного контексту доби неможливе без аналізу тогочасної преси, що зафіксувала культурні факти в процесі їх творення, відображувала актуальні події в різних сферах мистецького життя та реакцію на них громадськості. Відтак, сьогодення вимагає всебічного й ґрунтовного аналізу періодичних видань Підкарпатської Русі і введення у науковий обіг усіх джерел, які б сприяли вивченню історії розвитку культури краю.

Предметом нашого аналізу стали рецензії і замітки періодичних видань різного типу російською, українською, словацькою, чеською, угорською мовами. Також відомості про музичні події можна почерпнути з афіш і оголошень, які часто друкувалися в пресі.

Багато дослідників, вивчаючи в тому чи іншому ракурсі культуру Підкарпатської Русі, відзначають, що в той період відбувалось бурхливе оновлення і зміна естетичних ідеалів у всіх сферах суспільного життя, розширювалось коло людей, які прилучалися до організації культурно-просвітницької діяльності. Свідченням цього є численні з'їзди, дискусії, зібрання, творчі об'єднання тощо, які функціонували у 20–30-х рр. XX ст.

Масове створення різноманітних культурних і політичних товариств у Підкарпатській Русі засвідчило демократичні основи розвитку суспільства в міжвоєнній Чехословаччині. Здебільшого товариства формувалися за етнічними ознаками, вони забезпечували задоволення культурно-національних та професійних інтересів, виступали гарантами громадянських прав і свобод. Одним з перших прикладів таких об'єднань стало музично-драматичне товариство «Боян», засноване в Ужгороді 1920 р. під керівництвом Л. Тиблевича.

Назва товариства (взята від імені співця, згадуваного у «Слові о полку Ігореві») викликає асоціації з аналогічними організаціями, що діяли в Галичині з кінця XIX ст. Перший «Боян» був заснований з метою підтримки музики та хорового співу у Львові (1891 р., голова – В. Шухевич). Згодом виникла мережа аналогічних товариств у Бережанах (1892 р.), Коломиї (1895 р.), Чернівцях (1899 р.), Тернополі (1901 р.), Стрию (1901 р.), Києві (1905 р.), Полтаві (1911 р.) тощо. «Бояни» формувалися як об'єднання аматорів, проте згодом стали осередками діяльності професійних музикантів. При товариствах діяли хорові колективи, музичні школи, нотні видавництва тощо.